

ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ

С.С. Шевченко,

студент 5 курсу юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Після набуття незалежності Україна стала перед вибором форми правління, за умов якої інститут президентства був би досить впливовим органом

державної влади, здатним сприяти реалізації необхідних демократичних перетворень і економічної реформи.

Офіційно посаду Президента України було засновано 5 липня 1991 року згідно з внесеними до Конституції України 1978 року змінами. За цією Конституцією Президент України проголошувався «главою держави і главою виконавчої влади» [2; ст. 114-1]. Як глава держави Президент України гарантував національну безпеку, свободу громадян, державний суверенітет, додержання Конституції та законів України; як глава виконавчої влади - здійснював керівництво та спрямовував виконавчу діяльність уряду - Кабінету Міністрів України.

Водночас за цієї моделі вищої державної влади Президент України був змушений співпрацювати з Прем'єр-міністром України, якщо останнього підтримувала парламентська більшість, навіть у разі наявності розбіжностей між ними з приводу стратегії та тактики розвитку держави. При цьому Президент не мав права розпустити опозиційно налаштовану до нього Верховну Раду України. Разом із тим, Президент України був наділений рядом важливих повноважень, у тому числі, у сфері здійснення законодавчої влади. Так, Президент України мав право брати участь у пленарних засіданнях Верховної Ради України, підписувати закони, застосовувати щодо них «відкладальне» вето. Таким чином, в Україні були створені передумови формування президентсько-парламентської форми правління [5, с. 109].

Важливою віхою в історії розвитку інституту президентства в Україні стало підписання між Верховною Радою України та Президентом України Конституційного договору 1995 року, адже надані Президентові України цим Договором повноваження щодо впливу на виконавчу гілку влади дозволили вести розмову про перехід держави до президентської форми правління. Значне посилення ролі і місця Президента України в механізмі держави за цим Договором було, втім, змушеною (до того ж - тимчасовою) мірою, обумовленою необхідністю подолання глибокої

політичної та економічної кризи, надії на що обґрунтовано пов'язувалися із посадою сильного владними повноваженнями президента

Нова Конституція України, ухвалена у 1996 році, створила правове поле для повернення України знов-таки до президентсько-парламентської республіки. Діюча Конституція України в редакції 1996 року формально вивела Президента України за межі виконавчої влади - він є лише главою держави, щоправда, із надзвичайно широкими повноваженнями майже у всіх сферах здійснення державної влади. Зовнішня політика, національна безпека та оборона, участь у законотворчості, призначення суддів, гарантування Конституції та прав людини, право власної нормотворчості, - лише невеликий перелік з повноважень, виконання яких покладено на главу української держави.

Цікаво, що за Конституцією України 1996 року Президент України не відноситься до жодної з перелічених у статті 6 Основного закону гілок влади - законодавчої, виконавчої та судової. Водночас він, як вже зазначалося, зберігає досить широкі повноваження (установчі та контрольні) щодо органів виконавчої влади і наділений важливими прерогативами в сферах здійснення законодавчої та судової влад. Таке конституційне визначення статусу глави держави характеризує його особливе місце в системі поділу влади, що, на думку деяких учених, дозволяє вести розмову про наявність у Президента ознак самостійної гілки влади [6, с. 4].

Конституційна реформа в Україні 2004 року, основний зміст якої полягав у перерозподілі повноважень стосовно органів виконавчої влади між Президентом і парламентом на користь останнього, призвела до переходу України від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської форми правління. Водночас запроваджена цією реформою модель парламентсько-президентської республіки у деяких своїх аспектах не відповідає меті наближення України до класичної парламентарної республіки, адже за новою редакцією Конституції України уряд, як і раніше, несе відповідальність, у тому числі, перед Президентом України (ст.113), що

дозволяє останньому здійснювати вплив на діяльність вищого органу виконавчої влади та виконавчої гілки влади в цілому.

І на останок стосовно наступного. Наявність у Президента України важливих засобів впливу на усі гілки влади обумовлює гостру потребу забезпечення президентові певної аполітичності, надпартійності. Логічним кроком на шляху удосконалення інституту президента в Україні може стати проголошення на конституційному рівні його безпартійності, адже «партійність президента - це завжди можливість домінуючого впливу на зміст його діяльності однієї або декількох партій» [6, с. 11], що для всенародно обраного глави держави є неприпустими.

Історія вдосконалення державної форми правління України, і, зокрема, інституту президентства, пройшла довгий шлях і, очевидно, ще не скінчилася. Зміни триватимуть далі і залежатимуть від рівня розвитку суспільства.

Література:

1. Конституційне право України : навчальний посібник : / В.В.Кравченко . - 6-те вид., випр. та доп.. - К. : Атіка, 2007 . - 591с.
2. Конституція (Основний Закон) України; Прийнята на позачерговій сьомій сесії Верховної Ради Української РСР дев'ятого скликання 20 квітня 1978 року / www.rada.gov.ua
3. Конституція України від 28.06.1996 р.; Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, N30, ст. 141.
4. Парламент, Президент, уряд: через взаємостримування до рівноваги : / Н.А.Жук . - Х. : Харків Юридичний, 2007 .-318 с.
5. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку: Навч.посібник для вузів : / І.Ф. Курас, Ф.М. Рудич, Р.В. Балабан и О.В. Клиненко . - К. : Парламентське видавництво, 2002 .-326 с.
6. Стимування і протидія в системі поділу влади в Україні (загальнотеоретичні проблеми) : автореф.дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 : / Н.А.Жук . - Х. : Б.в., 2006 . - 20 с.

Науковий керівник: Н.А. Жук